

Onze handtekening
onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland
Agrarisch Natuurbeheer
Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
W: www.elan-zofriesland.nl

Beheer van Landschapselementen (4)

Dit document bevat een beschrijving van het beheer van de verschillende soorten landschapselementen, zoals die opgenomen zijn in de aanvraag Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer 2016 van ELAN, koepel van de agrarische natuurverenigingen in Zuidoost Friesland.

Voor deze landschapselementen kan vanaf 1 januari 2016, mits voldaan wordt aan een aantal voorwaarden, een beheersubsidie worden ontvangen door de beheerder. Deze subsidie is een vergoeding voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden aan de diverse landschapselementen. Uitbetaling van de vergoeding vindt plaats als de werkzaamheden ook daadwerkelijk uitgevoerd zijn. Het gaat daarbij veelal om cyclisch beheer, d.w.z. maatregelen die eens in de x jaar terugkomen, zoals het afzetten van de beplanting in een houtwal.

In dit document wordt het beheer beschreven, zoals gebruikelijk uitgevoerd wordt. Met betrekking tot het uitvoeren van bepaalde maatregelen kunnen er vanuit de gemeente of boswet regels zijn waaraan voldaan moet worden. Deze worden niet in dit document, maar in een afzonderlijk document beschreven.

Voor de beschrijving en voorwaarden van de verschillende beheerpakketten wordt verwezen naar het document "Beheerpakketten ELAN Zuidoost Fryslân". In het voorliggende document wordt "de techniek" van het beheer van de volgende soorten landschapselementen beschreven:

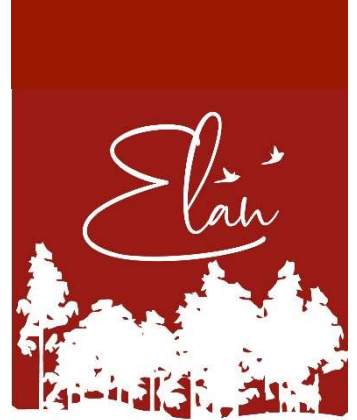
1. Houtwal en –singel
2. Elzensingel
3. Hakhoutbosje
4. Bosje
5. Bomenrij en solitaire boom
6. Poel en klein historisch water

Nu volgt: 4. Bosje

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland
Agrarisch Natuurbeheer
Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800
E: info@elan-zofriesland.nl
W: www.elan-zofriesland.nl

4. Bosje

Een bosje is een vlakvormig landschapselement met een relatief hoge, opgaande begroeiing van inheemse boom- en struiksoorten. Op de bodem van de bosjes kunnen diverse varens, grassen en kruiden groeien en bieden aan tal van diersoorten een geschikt leefgebied. Het kan gaan om bosjes die altijd al als zodanig beheerd zijn, maar ook om elementen die als hakhoutbosje aangelegd en beheerd werden, maar waar in een later stadium het hakhoutbeheer achterwege gebleven is en het hakhout dus doorgroeid is. Dergelijke bosjes kunnen weer hersteld worden, waarbij het hakhoutbeheer opnieuw ingesteld wordt, of ook in de toekomst anders beheerd blijven.

Het beheer van bosjes bestaat uit de volgende onderdelen:

- Dunning & eindkap rand
- Jaarlijks beheer

Dunning & eindkap rand

Het grote verschil met het beheer van een hakhoutbosje, houtwal of (elzen)singel is dat de beplanting in een bosje niet eens in de x jaar in het geheel afgezet wordt, maar dat er eens in de gemiddeld 15 jaar een dunning in de houtige opstand plaats vindt. Een deel van de beplanting (richtlijn 10-30% van de aanwezige begroeiing) wordt op dat moment afgezet, veelal om bepaalde bomen en struiken de ruimte te geven, maar de rest blijft gewoon staan. De stobben van bomen en struiken die afgezet worden zullen in ieder geval gedeeltelijk weer uitlopen en zo voor verjonging zorgen. Ook kan er natuurlijk verjonging optreden omdat er licht op de bodem valt na het dunnen. De dunning kan verspreid over het gehele bosje plaatsvinden of op een aantal plekken waar wat intensiever gedund wordt, waardoor juist daar wat meer licht op de bodem toetreedt waardoor natuurlijke verjonging de kans krijgt. Dood hout in bosjes – zowel liggend als staand – hoeft niet opgeruimd te worden. Sterker nog, dood hout is van belang voor veel insectensoorten en in hopen broedende vogels (mezen, spechten, gekraagde roodstaart e.d.).

De dunning van het bosje kan plaatsvinden op het moment waarop ook de eindkap van de rand van het bosje uitgevoerd wordt, om de gemiddeld 15 jaar. Uitsluitend de rand van het bosje wordt op dat moment in het geheel afgezet, evt. m.u.v. één of enkele overstaanders in die rand, vergelijkbaar als

Onze handtekening onder het landschap

ELAN Zuidoost-Friesland Agrarisch Natuurbeheer

Commissieweg 15,
9244 GB in Beetsterzwaag

T: 0512-383800

E: info@elan-zofriesland.nl

W: www.elan-zofriesland.nl

bij de eindkap van het hakhoutbosje en de houtwallen en singels. De breedte van de af te zetten rand kan variëren/golven, maar bedraagt gemiddeld in ieder geval ongeveer de boomhoogte. Doel van deze maatregel is om de rand van het bosje te laten verjongen op de achterblijvende stobben en natuurlijke verjonging de kans te geven zich te ontwikkelen. De beplanting in dit deel van het bosje is veelal erg dicht en gevarieerd – omdat er met regelmaat afgezet wordt – en minder hoog dan de beplanting in de rest van het bosje. De rand vormt daarmee een geleidelijke overgang van het aangrenzende perceel naar de hoge beplanting in het achterliggende bos. Dergelijke randen hebben met name een hoge waarde als ze aan de zuidkant van het bosje liggen en in de luwte. Het klimaat is op dergelijke plekken gunstig voor veel soorten insecten en vogels en daarmee zijn ze ecologisch van groot belang.

Links een tekening van een gevarieerde bosrand, door het periodiek afzetten van de beplanting in de rand. De foto rechts toont een voorbeeld van een bosje waarvan alleen de bomen op de uiterste rand afgezet zijn. Al een goed begin, maar de rand mag de volgende keer wat breder gemaakt worden.

Voor de (technische) beschrijving van het afzetten wordt verwezen naar het elementsoort houtwal en –singel en de genoemde aandachtspunten bij hakhoutbosje.

Jaarlijks beheer

Ook voor het jaarlijks beheer wordt verwezen naar de beschrijvingen bij de voorgaande elementsoorten, voor wat betreft de maatregelen die van toepassing kunnen zijn voor het jaarlijks beheer van bosjes, zoals onderhoud van rasters, snoeien van overhangende takken en bestrijden van Amerikaanse vogelkers.

Aandacht voor Amerikaanse vogelkers: de bestrijding van Amerikaanse vogelkers in hakhoutbosjes kan jaarlijks van belang zijn, zeker in de eerst jaren na eindkap.

[EINDE]